ขอรู้ด้วยคน ด้านการศึกษาไทย ตอนปัจจุบัน Min Sen Edu พฤษภาคม 2563

จากวิกฤติโรคระบาด COVID-19 เร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ แม้แต่ในการศึกษาไทย ก็ได้รับผลกระทบอย่างมาก การเตรียมการกับการเรียน online ซึ่งเป็นสิ่งที่เห็นมานาน แต่คิดว่ายังไม่ถึงเวลาที่จะต้องดำเนินการ ตลอดจนผู้ปกครองที่ต้องร่วมมือในการศึกษาของลูกมากขึ้น นอกเหนือจากการทำงานที่บ้านแล้ว อาจจะต้องร่วมสอนลูกที่บ้านอีกด้วย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องใหม่มากสำหรับผู้ปกครองบาทท่าน สำหรับครูที่ลูกศิษย์ไม่มีระบบ internet ไม่มีคอมพิวเตอร์จะดำเนินการสอนอย่างไร ตลอดจนปัญหาของสถานศึกษา จากการที่ผู้เข้าเรียนลดลงอย่างมาก ขอรู้ด้วยคน ขอคิดว่า การศึกษาไทยควรจะปรับไปทางใดด้วยคน

เนื้อหาวิชา เนื้อหาวิชาสามัญ 9 วิชาที่เราได้ดำเนินการ เพื่อใช้ในการเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา เพื่อเตรียมการเข้าสู่ระบบอุดมศึกษา และปัจจุบันเป็นการเน้นเพื่อการติวผู้เรียนเพื่อสามารถสอบเข้าเรียนต่อได้ โดยวิเคราะห์ข้อสอบ ทั้งสาระ และตัวชี้วัด โดยครูผู้สอนที่มีนักเรียนไปเรียนอย่างมาก จะเป็นครูที่สอนสนุก และตอบโจทย์ในการจับประเด็นเพื่อการสอบได้คณะที่ผู้เรียนต้องการ แต่มิใช่เพื่อเป็นการหาแนวทางที่ผู้เรียนมีความสนใจ และถนัดจริง

การศึกษายังเป็นการเน้นถึง ความจำ และการวัดผลด้วยความจำ ความจำเป็นสิ่งพื้นฐานเพื่อก้าวไปต่อ แต่มิใช่สิ่งที่เป็นความต้องการในสังคม เพราะเพียงความจำ เราสามารถหาได้จากคอมพิวเตอร์ แต่การสร้างสรรค์ การคิด วิเคราะห์ แยกแยะ การจินตนาการเพื่อการสังเคราะห์ กลับเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งขึ้นในยุคนี้ รวมถึงการเข้าใจเชิงลึก เช่น การพัฒนาการใช้ Facebook มาในเชิงพาณิชย์ ซึ่งไทยเป็นประเทศแรก ๆ ที่พัฒนา social media ให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์ ฯ รวมถึงการเข้าใจข้อกำหนดของ social media เพื่อที่จะไม่เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล โดยภาครัฐ ควรที่จะศึกษา และให้ความรู้เรื่องนี้แก่ประชาชน เพื่อป้องกัน facebook ดักฟังข้อมูลทางโทรศัพท์ และทำการตลาดในเชิง micro segment marketing

เนื้อหาสาระวิชา หรือกรอบความรู้ความสามารถที่คนไทยควรจะมี เพื่อที่จะสามารถยืนอยู่บนโลกใบนี้ได้อย่างเหมาะสม เป็นบุคคลที่สามารถเข้าใจในวัฒนธรรมของชาติต่าง ๆ เคารพความมีสิทธิของตนเอง และของผู้อื่นในสังคม รวมทั้งเป็นคนที่พร้อมที่จะอยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างสันติสุข เคารพสิทธิในการนับถือศาสนาของตนเอง และผู้อื่น เคารพในเพศสภาพ โดยยังรักษาสิทธิของตนเองไว้ได้ ดูแลสุขภาพหรือสุขภาวะของตนเอง และคนรอบข้าง และรักษาสิ่งแวดล้อม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม นั่นหมายถึงการไม่ทำลายโลก และตนเอง และให้ดีควรมีส่วนร่วมในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมบ้าง นี่อาจจะเป็นสิ่งที่คนไทยยุคใหม่อาจจะต้องเป็น และเราจะมีหลักสูตรสาระเนื้อหาอย่างไร เพื่อให้สอดคล้องกับสิ่งเหล่านี้ที่เราควรจะไปสำหรับคนรุ่นใหม่ของชาติ

แนวทางการจัดการเรียนการสอน การเรียนการสอนที่เป็นรูปแบบการเรียนในห้องเรียนเป็นส่วนใหญ่ หรือเป็นการเรียนรู้ผ่านการบอกเล่าจากผู้สอน แต่รูปแบบอาจจะเปลี่ยนไป แทนการเรียนในห้องเรียน แต่เป็นการเรียนในรูปแบบ online แต่*ปรัชญาสำคัญของการเรียนระบบนี้ คือ การเรียนเอง* เริ่มจากการที่ผู้เรียนอยากเรียน ถ้าไม่อยากเรียน การปรากฏตัวของครูบนจอย่อมไม่มีความหมาย ผู้เรียนสามารถทำอย่างอื่น หรือแม้แต่ย้ายไปดูจออื่นได้ ซึ่งการทำให้

ผู้เรียนอยากเรียน จึงเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ของผู้สอน การเรียนรูปแบบนี้เป็นการกระตุ้นให้เกิดการเรียน และสนุกกับการเรียน แนวคิดหนึ่งที่นำมาใช้ คือ การเรียนโดยสัมพันธ์กับชีวิตจริง โดยเฉพาะในเด็กเล็ก เช่น การเรียนเศษส่วน ก็เป็นเรื่องของการแบ่งขนม การเรียนผ่านชีวิตของสัตว์เลี้ยงภายในบ้าน และมีภาพยนตร์สารคดีนำมาสอดแทรกร่วมในการเรียน และที่*สำคัญ คือ การตั้งคำถาม* คำถามที่มาจากผู้สอนและผู้เรียน โดยคำตอบไม่จำเป็นจะต้องเป็นคำตอบเดียวที่ดีที่สุด แต่อาจจะมีหลายคำตอบได้ และเรียนรู้ว่าจุดเด่นจุดด้อยของแต่ละคำตอบคืออะไร

การเรียนแบบ Learn on demand มีรายละเอียดในรูปแบบเล็กน้อยที่รัฐควรที่จะเข้าไปร่วมจัดการ เพื่อให้เกิดการเท่าเทียมกันทางด้านการศึกษาโดยเฉพาะในระดับมัธยม โดยผู้สอนที่มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ เช่น เคมีครูอุ๊ ครูจาก Apply Physics อ. ปิง ภาษาไทยและสังคม ฯ ซึ่งนักเรียนพร้อมจะไปติวอยู่แล้ว แต่เป็นการดำเนินการผ่าน online โดยรัฐเป็นผู้ดำเนินการและให้ผลตอบแทนแก่ผู้สอน เพื่อทำให้ผู้เรียนมีความรู้ และสนุกกับการเรียน และยังส่งเสริมให้ผู้สนใจ ในด้าน STEMA (Science, Technology, Engineer, Mathematics, Arts) มากยิ่งขึ้น เพราะที่ผ่านมา เมื่อผู้เรียนไม่สนุก ก็ไม่ให้ความสนใจ และทำให้สาขาเหล่านี้ของประเทศขาดแคลนทั้งผู้เรียนและผู้สอน และการดำเนินการระดับประถมศึกษา ก็คัดเลือกครูที่มีความสามารถแต่ละช่วงชั้น และสอนแบบ online ซึ่งสิ่งนี้จะเป็นการลดความเหลื่อมล้ำในการเรียนจากโรงเรียนที่เด่น และยังลดปัญหาหาครูด้านนี้หายาก รวมถึงการจัดการศึกษาในพื้นที่ห่างไกล แต่การศึกษาในระดับเด็กเล็ก ระบบนี้อาจจะเป็นปัญหาพอสมควร ที่จะให้เด็กเลือกเข้ามาเรียนรู้เอง แต่ถ้าเป็นการเรียนผ่านเกมส์ หรือการ์ตูน ที่เคยมีในการสอนคณิตศาสตร์ ร่วมกับมีเพลง ก็อาจจะช่วยให้การเรียนคณิตศาสตร์ของเด็กเล็กน่าสนใจและเลือกมาเรียนหรือเล่นได้

การเรียน online แบบกลุ่มใหญ่ที่เรียกว่า MOOC (Massive Open Online Courses) ซึ่งสามารถจัดการเรียนการสอน โดยใช้ครูผู้สอนหนึ่งคน ต่อนักเรียนมาเรียนได้มากกว่า 300 คน รวมทั้งยังสามารถถามตอบได้ในเวลาเดียวกัน โดยส่งคำถามด้วยการพิมพ์ chat หรือสามารถถามได้เลย แล้วแต่โปรแกรมที่ใช้ในการดำเนินการ ซึ่งในสถาบันอุดมศึกษาในสหรัฐอเมริกามีการดำเนินการมานาน โดยเริ่มจากหลักสูตรพื้นฐาน มาสู่หลักสูตรต่อเนื่อง แม้แต่หลักสูตรเพื่อความเป็นมืออาชีพ หรือแม้แต่หลักสูตรระดับปริญญาโทก็สามารถดำเนินการได้ มีผู้เรียนมากกว่า 25 ล้านคน โดยมีผู้สอนกว่า 5,000 คน มีมากกว่า 3,000 หลักสูตร มีกิจกรรมผ่านการแก้ปัญหาโจทย์ สนทนาใน Forum และกลุ่มทางสังคมต่าง ๆ นี่เฉพาะของ Harvard และ MIT ที่ใช้ edx.org ส่วนทาง Stanford ใช้ Coursera.org ก็มีกว่า 2,700 หลักสูตร แถมโปรแกรมเหล่านี้มีบทบาทในการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรในภาคธุรกิจทั่วโลกมากกว่า 2,000 บริษัท ถึงเวลาแล้วหรือยังที่มหาวิทยาลัยของไทยจะเข้าร่วมกับค่ายใด ค่ายหนึ่ง รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรแบบนี้ ให้เหมาะกับผู้เรียนระดับประถม และมัธยมของประเทศต่อไป หรืออาจจะใช้การเรียนการสอนที่มีอยู่เดิมแบบที่เรียกว่า DLTV ซึ่งเป็นการเรียนผ่านทางโทรทัศน์ แต่นำครูผู้สอนที่เก่งทั้งศาสตร์และศิลป์ในการถ่ายทอดมาออกอากาศ ก็จะช่วยให้เด็กที่ไม่มีระบบ online สามารถเข้าถึงการเรียนการสอน ในช่วงเวลาได้ โดยที่ผู้ปกครองอาจจะต้องช่วยสอดส่องบ้างเป็นช่วง ๆ

ศึกษาด้วยการทดลองทำ ในส่วนการทดลองในระดับชั้นต้น ๆ นั้น การเรียนอาจจะผ่านสื่อ ภาพยนตร์ หรือผ่านการทดลองของเพื่อน และเราเฝ้าดู ฯ เพื่อให้เข้าใจได้ใกล้เคียงกับการทดลอง นอกจากนั้น การเรียนในระดับอุดมศึกษา ก็อาจจะทำได้จากการไปฝึกงานจริงในโรงงานที่มีเครื่องมือที่ทันสมัยกว่าห้องทดลองในมหาวิทยาลัย และยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการทำงานจริงเมื่อจบการศึกษาออกไป การอภิปรายกลุ่มก็อาจจะเป็นแนวทางหนึ่งในการช่วยกระตุ้นการคิดของผู้เรียนระดับประถมปลาย ถึงระดับมัธยมได้ และให้งานกลุ่มเพื่อให้ผู้เรียนไปค้นคว้าและนำเสนอต่อไป

การวัดผลการศึกษา และการศึกษาต่อเนื่อง เพราะการวัดผลเป็นแนวทางหนึ่งในการคัดเลือกคนเพื่อเข้าสู่การศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา แต่การศึกษาไม่ใช่จบที่ระดับอุดมศึกษา แต่ทำอย่างไรที่จะให้คนของเรามีความสนใจในการใฝ่ศึกษา ค้นคว้า หาความรู้เพิ่มเติม เพื่อทำให้เราไม่เป็นคนที่ตกยุค ตามสิ่งต่าง ๆ ไม่ทัน และพร้อมที่จะพัฒนาตนเองเพื่อที่ว่า เมื่ออยู่ในหน่วยงานใด ก็ช่วยพัฒนาหน่วยงานนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี และเป็นคนที่มีคุณค่าต่อหน่วยงาน และความมีคุณค่านี้เองที่จะช่วยพัฒนาศักยภาพของประเทศ

การเลือกเรียนในระดับอุดมศึกษา อาจจะไม่ใช่เส้นทางสำคัญอีกต่อไป การศึกษาเพื่อสร้างเสริมอาชีพ โดยให้เหมาะกับแต่ละบุคคล อาจจะไม่จำเป็นต้องจบอุดมศึกษา แต่ควรที่จะให้ผู้เรียนเลือกเรียนสาขาที่ตนเองสนใจ และถนัด เพื่อที่ว่า เขาเหล่านั้นจะได้จบออกไปประกอบสัมมาอาชีพได้อย่างเหมาะสม รวมถึงการเตรียมหลักสูตรเพื่อให้พวกเขามาศึกษาหาความรู้ต่อเนื่องได้อีก เพื่อพัฒนาศักยภาพของพวกเขาต่อไป การเลือกคณะเรียน และต้องจบตามคณะนั้นอาจจะไม่มีความจำเป็น ในหลายสถาบันในต่างประเทศ สามารถเข้าเรียนที่คณะแรก และจบที่คณะอื่นได้ เมื่อผู้เรียนสามารถเรียนวิชาที่ตนเองสนใจ และสามารถสอบผ่าน รวมเครดิตวิชาแล้วตรงกับคุณสมบัติของคณะใด ก็ให้จบคณะนั้นได้

การคัดเลือกคนเก่งที่สุด ผ่านการทดสอบความจำอาจจะมีได้ แต่การพัฒนาศักยภาพของการทำงานร่วมกันของผู้เรียน เป็นสิ่งที่แวดวงสังคมผู้ใหญ่ต้องการมากขึ้น การให้คะแนนเป็นกลุ่ม และการเรียนรู้ร่วมกันแบบกลุ่ม ถึงแม้จะมีคนที่เอาเปรียบในการทำงานในกลุ่มบ้าง แต่ผ่านระบบการเรียนรู้ร่วมกันสักพัก คนที่เอาเปรียบเหล่านั้นก็จะต้องหาแนวทางเพื่อให้เพื่อนยอมรับเข้ากลุ่มด้วย ด้วยการเสนอแนวทางที่ตนเองเก่ง หรือถนัดและเป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม และรวมถึงเด็กผู้ด้อยความสามารถ ก็อาจจะเข้ากลุ่มได้ด้วย ความเห็นใจและเมตตาของกลุ่ม ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละกลุ่มต่อไป

การคัดเลือกด้วยระบบ O-NET การสอบ GAT/PAT หรือ TCAS ที่ผู้จะเรียนต้องเดินทางไปสอบในแต่ละที่นั้น มองในมุมหนึ่งก็เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ แต่ก็เป็นภาระของผู้ปกครองในการวิ่งรอกสอบหลายครั้ง รวมถึงเนื้อหาบางวิชาที่ไม่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชานั้น เช่น วิศวกรรม ผู้ที่จะเข้าเรียนได้นั้น อาจจะได้คะแนนมาจากหมวดภาษาไทย และสังคมที่ดีมาก ทำให้ได้มีโอกาสเข้าเรียน ทั้งที่คะแนนหมวดคณิตศาสตร์อ่อน ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็น ดังนั้นการกำหนดน้ำหนักของคะแนนหมวดวิชา อาจจะช่วยให้การคัดเลือกผู้เรียนในคณะนั้นได้ แต่ถ้าเราใช้วิธีการข้างต้น คือ

เข้าเรียนคณะอะไรก็ได้ แต่จบมาด้วยความสามารถในการผ่านวิชาสำคัญของคณะนั้น ผู้เรียนก็จะเลือก และจบออกไปอย่างมีคุณภาพได้ โดยไม่ต้องจบในคณะเดิมที่ตนเองเข้ามา

การเตรียมตัวรับการเปลี่ยนแปลง ในช่วงนี้หัวใจสำคัญการการเตรียมการด้านการศึกษา คือ *การเปิดใจ และยืดหยุ่น* เป็นกุญแจสำคัญ และแต่ละที่มีการเตรียมการและแก้ปัญหาที่แตกต่างกัน เช่น สิงคโปร์มีแผนจะทำ Home based learning ในสัดส่วน 1 วันอยู่โรงเรียน 4 วันอยู่บ้าน แต่เมื่อเกิดการระบาดรอบสอง ก็ต้องปรับเปลี่ยนเป็นการอยู่บ้านทั้งหมด นอกจากนี้ต้องเตรียมการจัดระยะห่างในห้องเรียน มาตรการดูแลสุขภาพต่าง ๆ ในโรงเรียน รวมถึงหากมีการระบาดในโรงเรียน จะต้องดำเนินการอย่างไร ทั้งในด้านการดูแลสุขภาพของทั้งครู นักเรียน และผู้เกี่ยวข้อง รวมถึงการจัดการเรียนการสอนต่อไปอย่างไร เพื่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด

การจะแสดงศักยภาพการเรียนรู้ได้แม้อยู่บ้าน มีหลักเกณฑ์ที่ยืดหยุ่นเหมาะกับนักเรียนแต่ละช่วงชั้นอย่างไร หรือแม้แต่การส่งเสริมนักเรียนเป็นผู้นำการเรียนรู้ออกแบบเองได้ การปรับเปลี่ยนวิธีการวัดผลใหม่แทนแบบเดิม แนวความคิดเกี่ยวกับการเรียนผ่านจอของเด็กเล็ก ที่อาจจะเสียสุขภาพ รวมถึงการเป็นภาระของผู้ปกครองในการดูแลเด็กเล็ก ในขณะที่ต้องทำงานไปด้วย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องใหม่ที่ต้องเปิดใจ และยืดหยุ่น ไม่มีทิศทางใดเป็นแนวทางที่ถูก แต่เป็นการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อหาแนวทางที่เหมาะเป็นกรณี

ที่สำคัญ การให้ความรู้กับครู และผู้เกี่ยวข้อง ในการเตรียมการรับรู้กับระบบใหม่ อะไรที่ทำได้บ้าง แต่เรื่องเดิม ๆ ที่เกิดซ้ำซาก ที่ไม่ควรเกิดขึ้นแล้ว คือ การลงโทษนักเรียนเกินกว่าเหตุ หรือทำร้ายนักเรียนจนบาดเจ็บสาหัส การล่วงละเมิด กระทำอนาจารต่อนักเรียน ฯ ก็ยังเป็นปัญหาเก่าที่มากระทบความรู้สึกของผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง

บทเรียนจาก COVID เป็นการสอนให้ผู้คนรู้จักเข้าใจตนเองมากขึ้น รักตนเองมากขึ้น ในด้านสุขอนามัย ซึ่งเป็นสิ่งที่ดี แต่อย่าให้หายไปเหมือนไฟไหม้ฟาง แต่ก็อย่าทำมากจนเกินไปจนกระทบต่อเศรษฐกิจ เช่นเดียวกับการศึกษาที่ประสบปัญหานี้ ก็ไม่ใช่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพียงไฟไหม้ฟาง แล้วก็กลับไปอยู่ยังสถานะเดิมเมื่อเวลาผ่านไป 1 ปี แต่ก็ไม่พลิกทุกอย่างเร็วเกินไปจนหลายคนตามไม่ทัน ปัญหาการศึกษามีหลายหน้าที่ต้องเผชิญ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า เราจะก้าวเดิน และเรียนรู้ไปพร้อมกัน เพราะนี่คือวิกฤติใหม่ ที่เราทุกคนไม่ได้มีการเตรียมการมาก่อน ไม่เฉพาะแต่ประเทศไทย แต่ทั้งโลก แต่ด้วยความเปิดกว้าง และยืดหยุ่น จะช่วยให้เราช่วยกันนำพาการศึกษาที่ดีต่อลูกหลานรุ่นนี้ของเราไปได้ และจะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาการศึกษาของไทยต่อไปในอนาคต